

तर्हिमौढ्यमेवसुखदमित्याशंक्याह सुखमिति दुःखंअंतेयस्य उदर्कदुःखंमौढ्यसुखंनश्रेयइत्यर्थः आलक्ष्यंदुःखंचापिसुखोदयमितिपाठेसुखेष्वसक्तोदुःखादनुद्विग्नोदाक्ष्यंज्ञानसाधनानुष्ठानेउत्साहंश्रेयदि
त्यर्थः आलस्यंदुःखंदाक्ष्यंसुखोदयमितिपाठेत्वालस्यंज्ञानसाधनेष्वप्रवृत्तिः दुःखंदुःखकरं भूतिरणिमाद्यैश्वर्यं श्रियाक्रचःसामानियजूषि साहिश्रीरमृतासतामितिश्रुत्युक्तयाविद्यया ॥ ३८ ॥ सुखदुःख
साधनेप्रियाप्रिये हृदयेनहर्षशोकमयेनअपराजितःअवशीकृतः ॥ ३९ ॥ शोकेति शोकमूलानिइष्टवियोगादीनि भयमूलानिअनिष्टसंयोगादीनि आविशंतिस्वकार्योत्पादनेनव्यामुवंति ॥ ४० ॥ नपंडि
तमित्येतद्विद्वणोति बुद्धीति बुद्धिःयथधारणसामर्थ्यतद्वतं कृतास्वतःसिद्धाप्रज्ञाऊहापोहकौशलंयस्यतं शुश्रूषुंशास्त्राभ्यासपरं अनसूयकंशास्त्रीयेथेदोषदष्टिरसूयातद्रहितं दांतंजितबाह्येन्द्रियं जितेन्द्रियं
जितचित्तं ॥ ४१ ॥ गुप्तंकामादिभ्योरक्षितंचित्तंयेनसःगुप्तचित्तः युक्तचित्तइतिपाठेप्रतीचियोजितचित्तइत्यर्थः अतएवउदयास्तमयज्ञं जगदुत्पत्तिलयस्थानंब्रह्मतज्ज्ञं युक्तचित्तत्वात् एतेनतरतिशोकमात्म

सुखंदुःखांतमालक्ष्यदुःखंदाक्ष्यंसुखोदयं ॥ भूतिस्त्वेवंश्रियासार्धंदक्षेवसतिनालसे ॥ ३८ ॥ सुखंवायदिवादुःखंप्रियंवायदिवाप्रियं ॥ प्राप्तंप्राप्तमुपासीतह
दयेनापराजितः ॥ ३९ ॥ शोकस्थानसहस्राणिभयस्थानशतानिच ॥ दिवसेदिवसेमूढमाविशंतिनपंडितं ॥ ४० ॥ बुद्धिमंतंकृतप्रज्ञंशुश्रूषुमनसूयकं ॥ दांतं
जितेन्द्रियंचापिशोकोनस्पृशतेनरं ॥ ४१ ॥ एतांबुद्धिसमास्थायगुप्तचित्तश्चरेद्बुधः ॥ उदयास्तमयज्ञंहिनशोकःस्पृष्टुमर्हति ॥ ४२ ॥ यन्निमित्तंभवेच्छोकस्तापो
वादुःखमेवच ॥ आयासोवायतोमूलमेकांगमपितत्यजेत् ॥ ४३ ॥ किंचिदेवममत्वेनयदाभवतिकल्पितं ॥ तदेवपरितापार्थंसर्वसंपद्यतेतथा ॥ ४४ ॥ यद्यत्य
जतिकामानांतत्सुखस्याभिपूर्यते ॥ कामानुसारीपुरुषःकामाननुविनश्यति ॥ ४५ ॥ यच्चकामसुखंलोकेयच्चदिव्यमहत्सुखं ॥ तृणाक्षयसुखस्यैतेनार्हतःषोड
शीकिलां ॥ ४६ ॥

विदितिश्रुत्यर्थोदर्शितः उदयास्तमयेत्यतःप्राक् शुक्लकृष्णगतिज्ञंतदेवासुरविनिर्गममित्यर्थंमौढाःपठन्ति तस्यार्थः शुक्लसत्त्वंकृष्णंतमःताभ्यांप्राप्येगतीप्रकोशावरणकार्येमुक्तिसंसारारब्धेतज्ज्ञं देवाःदानदया
दिरूपाःसात्विक्यश्चेतोवृत्तयः असुराःराजस्यस्तामस्यः लोभमोहाद्यास्ताएवतासामुभयीनामपिविशेषेणनिर्गमोबहिर्भावोयस्मात्तं युक्तचित्तोहियोगबलेनमुक्तिसंसारयोस्तत्त्वंजानन्निरुद्धसदसदृत्तिर्ब्रह्मभू
तोभवत्यतस्तंशोकोनस्पृशतीति ॥ ४२ ॥ यतःआयासस्तन्मूलंकारणंआयासादेः एकांगंशरीरैकदेशभूतमपित्यजेत्किमुतधनदारादि ॥ ४३ ॥ दारादौममैतवानर्थहेतुःप्रत्युततत्त्यागएवसुखकरइत्याहंद्वा
भ्यां किंचिदेवेति ॥ ४४ ॥ कामानांविषयाणामध्ये ॥ ४५ ॥ वैराग्यंस्तौति यच्चेति लोकेमानुषेदिव्यंस्वर्गभवं तृणाक्षयोवैराग्यं ॥ ४६ ॥